

УДК 37.013.42-051]:376-056.34:616.896
DOI <https://doi.org/10.32782/facs-2021-1-7>

Віктор ШОСТАК

кандидат історичних наук, доцент кафедри культурології, Волинський національний університет імені Лесі Українки, просп. Волі, 13, м. Луцьк, Волинська обл., Україна, 43025
ORCID: 0000-0002-4837-9633

Бібліографічний опис статті: Шостак, В. (2021). Стратегії управління і діяльності в контексті збереження культурної спадщини. *Fine Art and Culture Studies*, 1, 43–49, doi: <https://doi.org/10.32782/facs-2021-1-7>

СТРАТЕГІЇ УПРАВЛІННЯ І ДІЯЛЬНОСТІ В КОНТЕКСТІ ЗБЕРЕЖЕННЯ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ

Європейський вибір розвитку українського суспільства передбачає усвідомлення принципів і стандартів ефективною культурної політики, прийнятих цивілізованим світом. Час вимагає використання нових форм і методів збереження та використання культурної спадщини Волинського краю.

Метою статті є аналіз особливостей стратегічного управління та діяльності в контексті збереження культурної спадщини. Реалізація поставленої мети відбувається через вирішення наступних завдань: 1) розкриття сутності і поняття культурного виміру розвитку людства 2) дослідження рекомендацій фахівців Ради Європи щодо розвитку культурної спадщини в умовах децентралізації 3) визначення особливостей відтворення культурних цінностей та форм в умовах Волині і Луцька зокрема.

У статті культурна спадщина розглядається як значний творчий потенціал, що зберігає глибокі соціальні змісти і відіграє важливу роль в проведенні модернізаційних перетворень.

Як висновок у статті наголошується, що в сучасних формах культурної політики головним пріоритетом є розвиток творчої самореалізації людини в умовах свободи, кожен громадянин повинен стати учасником ефективних змін і соціокультурних перетворень. Здійснення креативних та дієвих стратегій діяльності в культурній сфері відкриває нові можливості для кожної територіальної громади Волині.

Ключові слова: стратегії управління, децентралізація, культурний вимір людства, культурна спадщина.

Viktor SHOSTAK

PhD in History, Associate Professor at the Department of Cultural Studies, Lesya Ukrainka Volyn National University, 13 Voli ave., Lutsk, Volyn region, Ukraine, 43025
ORCID: 0000-0002-4837-9633

To cite this article: Shostak, V. (2021). Stratehiyi upravlinnya i diyalnosti v konteksti zberezhenya kulturnoyi spadshchyny. [Management and activities strategies in the context of cultural heritage preservation]. *Fine Art and Culture Studies*, 1, 43–49, doi: <https://doi.org/10.32782/facs-2021-1-7>

MANAGEMENT AND ACTIVITIES STRATEGIES IN THE CONTEXT OF CULTURAL HERITAGE PRESERVATION

The European choice for the development of Ukrainian society presupposes an awareness of the principles and standards of effective cultural policy adopted by the civilized world. Time demands the use of new forms and methods of preservation and use of the cultural heritage of Volyn region.

The aim of the article is to analyze the features of strategic management and activities in the context of cultural heritage preservation. The goal is achieved by solving the following tasks: 1) disclosure of essence and concept of cultural dimension of mankind development 2) research of Council of Europe experts recommendations concerning development of cultural heritage in the conditions of decentralization 3) definition of features of cultural values and forms reproduction in Volyn and Lutsk in particular.

The article considers cultural heritage as a significant creative potential that preserves deep social meanings and plays an important role in carrying out modernization transformations.

As a conclusion, the article emphasizes that in modern forms of cultural policy the development of creative self-realization in freedom is the main priority, every citizen must become a participant in effective change and socio-cultural transformation. Implementation of creative and effective strategies of activity in the cultural sphere opens new opportunities for each territorial community of Volyn.

Key words: management strategies, decentralization, cultural dimension of humanity, cultural heritage.

Постановка проблеми. Сучасний світ постійно змінюється і постає перед новими викликами, загрозами та перспективами. Однак головною домінантою його розвитку залишається інтелектуально-культурний розвиток людини в різних регіонах земної цивілізації. Людський капітал перетворюється на визначальний чинник становлення суспільств з різними ментальними кодами, уявленнями і прагненнями. Вагому роль у розвитку національної самосвідомості і духовної самореалізації особистості в сучасному українському суспільстві відіграють стратегічні рішення і дії в контексті збереження та використання культурної спадщини.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукової літератури і офіційних документів міжнародних структур свідчить про значний інтерес до проблем розвитку культурного потенціалу і культурної спадщини зокрема. Так головні світоглядні координати людства у поглядах на сутність і взаємодію регіональних культур були визначені на Всесвітній конференції у Мехіко(3). Відомий менеджер і соціолог культури Саньїн Драгоєвич аналізує особливості проведення ефективної культурної політики в міському середовищі(4). Науковці і експерти Міністерства культури України дають практичні і методологічні поради щодо приєднання українських територіальних громад до Мережі креативних міст ЮНЕСКО(5). Тамара Андрейчук розглядає напрямки розвитку культурної спадщини Волині в контексті музейної інтеграції та удосконалення туристичної інфраструктури(1). Значний інтерес серед теоретиків і практиків викликала Програма розвитку туризму та рекреації у Волинській області на 2016-2021 роки(2). Експерти Ради Європи фахово аналізують можливі перспективи реформування соціо-культурної сфери України в умовах децентралізації та соціо-економічних трансформацій(6). Андрій Мацелюх, Ігор Шимків, Олена Шинаровська та Юрій Кучерявий досліджують зв'язки культурно-мистецької сфери та туристичної привабливості України. Привертає увагу комплексний аналіз нормативно-правової бази і практичної діяльності територіальних громад щодо сприяння розвитку культури(7).

Метою статті є дослідження сутності і практики стратегій управління та діяльності в кон-

тексті збереження культурної спадщини у світі і регіональної специфіки Волині.

Виклад основного матеріалу. На Всесвітній конференції 1982 році у Мехіко був проголошений принцип єдності і різноманіття культур, який передбачає визнання рівності всіх культур, право кожного народу утверджувати і розвивати власну культурну спадщину, традиції та майбутні перспективи. Передбачається, що збереження культурної самобутності є обов'язком не лише окремого народу, який є носієм даної культури, але й усього світового співтовариства, адже кожна національна культура чи її локальні прояви складають мозаїку світового культурного процесу. Кожне регіональне джерело живить потік культурної свідомості людства і є запорукою його постійного оновлення новими ідеями, образами, символами. Тому Декларація Мехіко зобов'язує міжнародну громадськість зберігати, вивчати і захищати культурну спадщину кожного регіону і етнічної спільності. Документ наголошує, що культурна самобутність народів оновлюється і збагачується через взаємодію з іншими культурними світами, традиціями і цінностями.(3).

Принцип культурного виміру розвитку людства передбачає, що головним критерієм визначення ефективності суспільно-економічних і політичних перетворень повинен бути культурний контекст. Метою будь-яких модернізаційних змін є позитивні зрушення в координатах розвитку окремої людини, її подальший духовний розвиток і відчуття свободи для творчої самореалізації. Принцип культурної демократії визначає, що культура створюється всім суспільством і відповідно належить всім громадянам незалежно від їх матеріального стану, соціального становища, освіти та інших чинників. Відповідно кожен має право бути учасником створення культурних цінностей, мати до них доступ і користуватись культурними благами.

Україна проголосила курс на демократичний розвиток, європейську інтеграцію і ефективні реформи суспільно-економічного життя. Експерти Ради Європи вважають, що наразі існує вікно можливостей та винятковий шанс для України здійснити фундаментальні зміни в системі управління культурною політикою та досягти суттєвого покращення та систематичності у наданні послуг, на базі існуючої культурної інфраструктури, ресурсів та законо-

давства. Особливо значимими є дані висновки в контексті утворення нових об'єднаних територіальних громад, які можуть стати територіями розвитку найновіших форм культурної свідомості і креативних практик.

Процес децентралізації дає можливості модернізувати існуючі структури та управлінські методи, оптимізувати надання послуг, підвищити рівень доступу до знань, цифрових технологій, зберегти пам'ять про населені місця та традиції, розвиваючи сучасні форми творчості та креативні індустрії, які вимагають оригінальних, нестандартних рішень. Культура формує почуття власної гідності та гордості, сприяє соціальній єдності. Культурне та креативне підприємництво даватиме поштовх місцевому економічному розвитку та пропонуватиме перспективи для молодих талантів. На думку експертів Ради Європи реформування соціокультурної сфери передбачає наступні кроки:

- уточнення пріоритетів культурної політики у контексті процесу децентралізації, здійснення Міністерством культури координуючої, моніторингової та контролюючої функції на місцевому на національному рівні;

- перетворення місцевих культурних центрів на учасників змін, здатних надавати необхідні культурні послуги;

- залучення приватних інвестицій та ініціатив у виробництво культурних продуктів, заохочення державно-приватного партнерства;

- краща комунікація щодо важливості культурних інвестицій як джерела економічних та соціальних трансформацій (6).

Ефективну модель розвитку культурного простору пропонує відомий соціолог культури Сан'їн Драгоєвич. Він слушно зазначає, що кризу слід розуміти як складну, комплексну проблему, а подолання кризових явищ як творчий процес. Пропонується адаптаційне стратегічне планування для визначення майбутніх дій. На початку потрібно визначити динаміку розповсюдження культурних цінностей на території того чи іншого населеного пункту. С. Драгоєвич рекомендує проаналізувати теперішні культурні потреби мешканців для того аби визначити перспективні культурні пріоритети в майбутньому(4).

Минулі етапи розвитку культурної пам'яті міста відіграли значну роль у формуванні сучасних поглядів та цінностей. Знаковим центром

Волині є Луцьк, який є давнім європейським містом, що протягом віків перебував на перехресті різних цивілізаційних потоків. Постає проблема пригадування і відчуття духовної аури міста в різні історичні періоди. В цьому контексті досить ефективними і результативними є зусилля працівників Управління культури Луцької міської ради, зокрема відділу охорони культурної спадщини. Завідувач відділу Олександр Котис досліджує та відтворює образ міста першої половини 20 століття. Залучає архівні матеріали, давні фото, моделює давні культурні пам'ятки в просторовому середовищі сучасного Луцька. Юрій Мазурик та Сергій Годлевський досліджують культурну історію Луцька середини і другої половини 20 століття, зокрема трагічні події радянського тоталітарного минулого на території Старого міста. Відділ промоції і туризму Луцької міської ради залучає культурні елементи і події середньовічного Луцька для створення привабливого іміджу міста в культурному просторі Європи. Музей сучасного мистецтва Корсаків створює культурні продукти і послуги, враховуючи сучасні культурні потреби лучан. Співробітники Державного історико-культурного заповідника створюють загальну картину культурних цінностей та матеріальної спадщини Волині, що відображає культурні епохи від раннього середньовіччя до наших днів. Музично-живописну і традиційно-етнографічну ауру Волині і Луцька оживлює та розвиває колектив факультету культури і мистецтв ВНУ імені Лесі Українки. Величезну дослідницьку роботу по вивченню історико-літературної та культурно-природничої спадщини Волинського краю провадять науковці ВНУ ім. Лесі Українки, зокрема факультетів філології, історії, географії, біології, економіки та інших. Нові культурні продукти пропонують відділи Волинського краєзнавчого музею. Лише ці приклади демонструють велику палітру культурних можливостей та знакових здобутків Луцька та Волині загалом.

У 2020 році Міністерство культури та інформаційної політики запропонувало Програму для розкриття внутрішнього потенціалу регіонів на 2021-2023 роки. Документом концентруються зусилля влади і громадськості на головних напрямках : 1) реставрація пам'яток культурної спадщини; 2) створення Центрів культурних

послуг ; 3) визначення туристичних магнітів України у кожній області. Передбачається, що такими магнітами повинні стати найбільш цікаві природні місця та об'єкти історико-культурної спадщини. На Волині питаннями туристично-культурних індустрій безпосередньо займаються відділ туризму департаменту економіки та європейської інтеграції обласної державної адміністрації, управління туризму та промоції міста Луцької міської ради, відповідні підрозділи в містах, відділи гуманітарної політики в новоутворених територіальних громадах області. Серед провідних туроператорів найбільш відомими є Нові мандрі, Патріот, Geoexpress, Світ подорожей та інші. Були розроблені 7 головних маршрутів, які поєднують в собі елементи матеріальної і нематеріальної культурної спадщини, подорожі в глибину століть, сучасні екстремальні види відпочинку, вияви народної культури і кулінарні традиції Волинського краю.

Перший напрям передбачає ознайомлення з Луцьким Замком, підземеллям, об'єктами Старого міста, вивчення унікальної спадщини музею Волинської ікони, експозицій Волинського краєзнавчого музею і Луцького братства. Цікавими стануть для волинян і гостей міста фонди і послуги музею сучасного мистецтва Корсаків, який став особливим місцем в культурному просторі України і Східної Європи. Останнім етапом цього маршруту став зоопарк, який отримав значний імпульс для розвитку. Тут відвідувачі одночасно отримують можливість побачити благоустрій і логістику Центрального парку відпочинку міста Луцька.

Наступний напрям охоплює культурну спадщину Волинської області. Туристи отримують можливість відвідати музей видатного політичного діяча і мислителя В. Липинського в с. Затурці, Зимненський монастир і заповідник Древній Володимир у м. Володимир-Волинський. Кінцевою точкою маршруту став музей в Устилузі, де всесвітньовідомий композитор Ігор Стравінський створив ряд композицій, що відображають культурну і природню аuru Волинського краю.

Третім культурно-природнім магнітом Волині став комплекс визначних місць. Це заказник у Воротневі, резиденція Радзивілів і костел Святої Трійці в Олиці, національний природний парк «Цуманська пуща» і санаторій

«Пролісок» в селі Грем'яче, де створена сучасна інфраструктура для оздоровлення і відпочинку. На цьому маршруті рекреаційні і ландшафтні переваги поєднуються з визначними культурно-історичними етапами розвитку краю. Обласна і місцева влада планують зробити масштабну реконструкцію резиденції Радзивілів, отримати кошти з державного бюджету в рамках урядової програми великої реставрації.

На четвертому напрямку поціновувачів активного відпочинку і духовноінтелектуального розвитку чекає знайомство з Жидичинським монастирем, скансеном у селі Рокині, музеєм Першої світової війни у Переспі і відвідини музею-садиби Лесі Українки в селі Колоджне. Саме тут в атмосфері народної культури і дивовижної природи велика поетеса створила найкращі твори, які віддзеркалюють культурний спадок України і Волині зокрема. В Ковелі туристи познайомляться з давніми традиціями і сьогоденням розвитку міста.

П'ятий напрямок надасть можливість оглянути панораму річки Стир і культурно-мистецькі особливості Старого Чорторійська, відвідати форелеве господарство і унікальні джерела в селі Оконськ, Центр польсько-українського діалогу в Костюхівці. Приємною несподіванкою стане знайомство з Маневичами, де окрім чудових ландшафтів можна оглянути унікальний човендовбанку, що став елементом європейської культурної спадщини. Логічним продовженням цієї тематики є подорож у національний парк «Припять-Стохід», де сконцентровані дивовижні природні місця і археологічні матеріали давньої історії Волині. Екотуризм і сплави по річці в Сваловичах пропонуються як завершення для мандрівки у цьому напрямку.

Поєднання культурних і гастрономічних традицій знаходимо в наступному магніті Волині. Шанувальникам такого відпочинку пропонують відвідати музей меду у Байові, об'єкти козацької слави у місті Берестечко, побувати у найвищій точці Волинської області в Бранах, зробити дегустацію продукції Павлівського пивзаводу і відвідати екосироварню в Старому Пориську. Слід зауважити, що Волинь має давні традиції розвитку галузей, пов'язаних з сільським господарством, переробкою продуктів і авторською кухнею. Цей напрям успішно розвивається в багатьох країнах світу і відкриває нові

можливості та перспективи для регіону, громад, окремих сімей.

Сьомий напрям передбачає відвідування унікальних місць національного природного парку у Шацьку і активний відпочинок на озері Світязь. Пропонуються риболовля, прогулянки на велосипедах, байдарках і човнах, катання на позашляховиках, ознайомлення з давніми кулінарними і гастрономічними традиціями.

Досить згадати, що 17 комунальних музеїв Волині зберігають значний обсяг краєзнавчої спадщини, який повинен знайти повноцінне використання при розробці нових цікавих подорожей та екскурсій. Майбутнє за інноваційним культурним туризмом, який ґрунтується на комплексних екскурсійних турах, поєднанні історичних, культурно-мистецьких, природно-розважальних елементів. Час вимагає чіткої логістики, ефективної сфери послуг, промоції та рекламно-презентаційної діяльності в засобах масової інформації та інтернет ресурсах, створення мультимедійних культурних продуктів і нових форм роботи з традиційними експозиціями та експонатами(Андрейчук,2020:8).

Досягнення цієї мети передбачає початковий аналіз культурних потреб громадян різних вікових категорій і соціальних груп. Вони включають : 1) сімейні потреби; 2) потреби, пов'язані із загальним культурним розвитком; 3) комунікативні та коопераційні потреби; 4) економічні потреби; 5) базові потреби; 6) особисті культурні потреби кожного громадянина. Після опрацювання зібраної інформації можна співставити сформовані і передбачувані культурні потреби. На перетині цих двох сфер визначаються стратегії діяльності в контексті вивчення та популяризації культурної спадщини.

Для поступового і динамічного культурного розвитку потрібні чіткі політичні зусилля та відповідальне управління, яке передбачає визначення головних структур і людей, що визначають та впливають на сучасний стан і культурні перспективи тієї чи іншої громади. Успішні міста для ефективного планування створюють групи головних експертів, які фахово займаються питаннями культурного простору та художньо-ціннісного образу міста, села чи територіальної громади в цілому . До таких груп залучають фахівців з питань культурної політики та культурного розвитку, спеціалістів з питань планування міста, організаторів

і продюсерів культурного життя, представників індустрії туризму, працівників базової мережі закладів культури, фахівців з питань транспорту і комунікацій, знавців історії краю, його образів та символів, археологів та письменників, що досліджують легенди та місцеві оповіді. Результативна робота експертної групи неможлива без участі представників приватного сектора, підприємців, які працюють в соціокультурній сфері чи бізнесових структур, які можуть робити інвестиції в цю галузь. Поради і пропозиції представників соціокультурної сфери визначають головні напрямки можливого співробітництва. Найбільш відомі і знакові постаті мистецького середовища, креативні та винахідливі виконавці можуть стати символами відродження культурного середовища громади.

На наступному етапі визначаються робочі завдання, графіки їхнього виконання, перелік відповідних фінансових, інформаційних, організаційних, матеріально-технічних ресурсів. План виконання кожного завдання чітко називає відповідальних осіб, очікувані результати, наслідки і подальші перспективи. Всі ці кроки передбачають максимальну публічність, залучення найкращих фахівців засобів масової інформації, інтернет-ресурсів. Це є необхідною умовою формування політики широкої участі громади в культурних перетвореннях. Крім цього ця обставина сприяє залученню в процес громадсько-політичних діячів, чиновників і рядових громадян, які бажають власної самореалізації. Адже європейський досвід ефективної культурної політики ґрунтується на досягненні змін, які відбуваються згори-донизу і нав-паки, тобто коли ініціативи з боку влади опираються на творчий потенціал різних груп населення. При такому підході до процесу залучаються нові групи зацікавлених громадян різного віку, освітньо-професійного рівня та культурних пріоритетів. Палітра може коливатися від класичних зразків культури до оригінальних форм молодіжних субкультур.Такий досвід уже напрацьований у місті Луцьку під час проведення різноманітних фестивалів та культурно-мистецьких проєктів. Зокрема на базі Державного історико-культурного заповідника постійно проводяться Дні міста, фестивалі серед-ньовічної культури, де поєднуються різні форми культурного самовираження і креативних практик. На Волині існує велика кількість

місцевих фестивалів, які організують місцеві громади. Так у селі Задиби Ковельського району влаштували фестиваль громад «Живи та міцній, Україно, під прапором неба й родючих ланів». Тут, просто посеред поля, зібралися сотні людей з усіх 23 громад Ковельського району. Кожна громада продемонструвала свою культурну унікальність і місцеві традиції в народному одязі, фольклорі, кулінарії, дивовижних народних промислах і художніх ремеслах. Місцева влада реалізувала простий і креативний сценарій проведення дозвілля і змістовного спілкування. Фестиваль у селі Задибах відкрив цілу низку святкувань, приурочених до 30 річниці незалежності України. Подібні фестивалі були проведені в інших громадах Волині. Саме така практика відтворення і збереження культурної спадщини може зацікавити багатьох мешканців України та гостей з інших країн.

Зараз обласна влада хоче систематизувати інформацію щодо різних культурних проєктів і зробити єдиний календар подібних заходів, розвести їх у часі, аби забезпечити максимальну зручність і доступність цього сегменту культурної спадщини для волинян і гостей краю. Це правильна стратегія в контексті найновіших цивілізаційних зрушень. Адже «саме розвиток людського, і інтелектуального капіталу стає головною передумовою успішності чи неуспішності тих чи інших соціумів. У цьому ракурсі одним із найважливіших чинників формування людського, інтелектуального капіталу, поряд із освітою, стає культура у найрізноманітніших її проявах». (Мацелюх, Шимків, Шинаровська, 2021:7)

Ефективна культурна політика передбачає аналіз головних видів культурної діяльності відповідно до базових інструментів і засобів, складання мапи культурних ресурсів з метою широ-

кого використання культури в модернізаційних перетвореннях. Важливе значення має скоординоване стратегічне планування, яке враховує національний, регіональний, міський і селищний рівень. Відповідно на кожному рівні потрібно враховувати специфіку окремих районів та місць. Це особливо актуально в наш час, коли утворюються нові територіальні об'єднання, які діють і планують своє життя в умовах децентралізації. Показово, що до Луцька приєднуються нові громади зі своїми традиціями, звичними стереотипами і очікуваннями. Головний пріоритет у цих діях – конструктивні побажання громадян та поліпшення якості їхнього життя. На цьому шляху відкриваються великі можливості для гармонійного розвитку людини і оточуючого соціокультурного простору.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Питання збереження і використання культурної спадщини залишаються досить актуальними. В нових умовах розвитку світу вони вимагають поряд з традиційними підходами використання інноваційних рішень і багатофакторного аналізу. Особливо значимими нові стратегії є для України, яка повинна зберегти культурну пам'ять, ідентичність і усвідомити своє місце у цивілізаційному розвитку людства. На сучасному етапі розроблені нові проєкти щодо реалізації культурного потенціалу Волині. В майбутньому найбільш перспективними напрямками дослідження і аналізу є подальше комплексне вивчення пам'яток матеріальної і духовної культури, аналіз можливостей поєднання комерційної і соціально важливої компоненти в розвитку креативних індустрій, різних форм туризму та модернізаційних перетворень у територіальних громадах в умовах децентралізації.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Андрейчук Т. Музейна інтеграція в туристичному інфраструктуру Волинської області. *Волинський музейний вісник: Наук. зб.: Вип. 10. / Упр-ня культури, з питань релігій та національностей. Волин. ОДА; Волин. краєзн. музей; каф. музеєзнавства, пам'яткознавства та інформ.-аналіт. діяльн. ВНУ імені Лесі Українки; упоряд. Є. І. Ковальчук. Луцьк, 2020. С.3-9.*
2. Програма розвитку туризму та рекреації у Волинській області на 2016 – 2021 роки затвердженою Рішенням обласної ради від 07.04.2016 No 4/10 зі змінами від 13 жовтня 2020 року No 32/4. Департаменту економіки та європейської інтеграції Волинської облдержадміністрації. URL: <http://www.tourism.volyn.ua>
3. Декларація Мехіко щодо політики у сфері культури. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_730#Text.
4. Драгоєвич С. Як створити культурну політику загальної участі. URL: http://cityukraine.info/download/EU_citizenship.pdf

5. Креативні міста: методичні рекомендації щодо приєднання українських міст до Мережі креативних міст ЮНЕСКО/ Міністерство Культури України. Київ, 2019. 13 с. URL: <https://storage.decentralization.gov.ua/uploads/library/file/403/city.pdf>.

6. Рада Європи. Огляд культурної політики України 13-15 березня 2017 року. Звіт експертів. URL: http://195.78.68.75/mcu/control/publish/article?art_id=245250759.

7. Мацелюх А., Шимків І., Шинаровська О., Кучерявий Ю. Сприяння розвитку культури в Україні: дослідження зв'язків культурно-мистецької сфери та туристичної привабливості територій. URL: https://uaculture.org/wp-content/uploads/2020/12/5.turystychna-pryvablyvist_r.pdf

REFERENCES:

1. Andreychuk, T. (2020). Muzeyna intehratsiya v turystychnomu infrastrukturu Volynskoyi oblasti [Museum integration in the tourist infrastructure of Volyn region]. *Volyn Museum Bulletin: Science. Coll. : Issue. 10. / Department of Culture, Religions and Nationalities. Volyn Regional State Administration; Volyn regional museum; department of museum studies, monument studies and information-analytical activity. Lesya Ukrainka Volyn National University; complier Ye.I. Kovalchuk. Lutsk. P. 3-9.* [in Ukrainian].

2. Prohrama rozvytku turyzmu ta rekreatsiyi u Volyn'skij oblasti na 2016 – 2021 roky zatverdzenoyu Rishennya oblasnoyi rady vid 07.04.2016 No 4/10 zi zminamy vid 13 zhovtnya 2020 roku No 32/4 [The program of tourism and recreation development in Volyn region for 2016-2021 approved by the Decision of the regional council from 07.04.2016 No. 4/10 with changes from October 13, 2020 No. 32/4]. Department of Economy and European Integration of Volyn Regional State Administration. URL: <http://www.tourism.volyn.ua> [in Ukrainian].

3. Deklaratsiya Meksiko shchodo polityky u sferi kultury [Declaration of Mexico City on cultural policy]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_730#Text [in Ukrainian].

4. Dragoevich, S. *Yak stvoryty kulturnu polityku zahalnoyi uchasti [How to create a cultural policy of general participation]*. URL: http://cityukraine.info/download/EU_citizenship.pdf [in Ukrainian].

5. Kreatyvni mista: metodychni rekomendatsiyi shchodo pryednannya ukrayinskykh mist do Merezhi kreatyvnykh mist UNESCO [Creative cities: guidelines for joining Ukrainian cities to the UNESCO Network of Creative Cities]. Ministry of Culture of Ukraine. K., 2019. 13 p. URL: <https://storage.decentralization.gov.ua/uploads/library/file/403/city.pdf> [in Ukrainian].

6. Rada Yevropy. Ohlyad kulturnoyi polityky Ukrayiny 13-15 bereznia 2017 roku. Zvit ekspertiv [Council of Europe. Review of cultural policy of Ukraine on March 13-15, 2017. Report of experts]. URL: http://195.78.68.75/mcu/control/publish/article?Art_id=245250759 [in Ukrainian].

7. Matselyukh, A., Shymkiv, I., Shinarovska, O., Kucheryavy, Yu. *Spryyannya rozvytku kultury v Ukrayini: doslidzhennya zvyazkiv kulturno-mystetskoji sfery ta turystychnoyi pryvablyvosti terytorij [Promoting the development of culture in Ukraine: a study of the links between the cultural and artistic sphere and the tourist attractiveness of the territories]*. URL: https://uaculture.org/wp-content/uploads/2020/12/5.turystychna-pryvablyvist_r.pdf [in Ukrainian].